

Adrianna Kimla

Uniwersytet Rzeszowski

ORCID: 0000-0002-6784-1256

akimla@ur.edu.pl

Ocena prawdopodobieństwa odłączenia się Walii od Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej

Wprowadzenie

Sytuacja Wielkiej Brytanii, która przez całe stulecie była jedynym supermocarstwem światowym¹ oraz gospodarczą potęgą², znacząco pogorszyła się po 1945 r. Powojenne zniszczenia brytyjskiej gospodarki zapoczątkowały proces dezintegracji imperium kolonialnego, w rezultacie czego Wielka Brytania nieodwracalnie utraciła swą pozycję, a także wiele terytoriów. Obecnie w skład Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej wchodzi: Anglia, Walia, Szkocja i Irlandia Północna³. Istotne jest, że unifikacja Walii, Szkocji, a także Irlandii Północnej odbyła się na podstawie różnych aktów normatywnych i w odmiennych okolicznościach historycznych, politycznych i ekonomicznych. Sposób, w jaki powstało Zjednoczone Królestwo, może w pewnym sensie tłumaczyć istniejący kryzys ustrojowy i terytorialny, który wyraźnie uwypuklił się po referendum przeprowadzonym w 2016 r. w sprawie wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej⁴. „Podjęta przez społeczeństwo

¹ W 1922 r. Imperium Brytyjskie zajmowało powierzchnię 38,5 km², natomiast w 1938 r. liczba ludności wynosiła 458 mln, co daje pierwsze miejsce w porównaniu do innych światowych imperiów we wszystkich okresach i dziejach świata. Szerzej *vide*: M. Harrison, *The Economics of World War II: Six Great Powers in International Comparison*, Cambridge 1998.

² O ile tuż po wojnie brytyjska gospodarka była jedną z głównych na świecie, o tyle w latach 50. nastąpił stopniowy proces utraty jej znaczenia.

³ Po dawnym Imperium Brytyjskim pozostały brytyjskie terytoria zamorskie, które nie stanowią jej integralnej części, są to m.in. Kajmany, Gibraltar, Georgia Południowa, Wyspa Świętej Heleny, Falklandy.

⁴ 23 czerwca 2016 r. zostało zorganizowane referendum, w którym Brytyjczykom zadano pytanie: „Czy Zjednoczone Królestwo powinno pozostać członkiem Unii Europejskiej, czy ją opuścić?”. „51,9% głosujących opowiedziało się za wystąpieniem z Unii Europejskiej, natomiast 48,1%

w ramach referendum brexitowego decyzja o opuszczeniu Unii Europejskiej stworzyła możliwość zmiany ustroju terytorialnego Zjednoczonego Królestwa, w szczególności statusu poszczególnych jego części, oraz przyniosła realne zagrożenia dla jego integralności terytorialnej”⁵. Zaiistniałe zjawisko powoduje potrzebę analizy prawdopodobieństwa rozpadu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej – przyszłość Wielkiej Brytanii rzutuje bowiem na kształt, pozycję i funkcjonowanie Europy na arenie międzynarodowej.

W niniejszym opracowaniu przedstawiono historyczny przebieg powstania Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej (istotny w kontekście lepszego zobrazowania i zrozumienia ustroju Wielkiej Brytanii), a także proces rozwoju Walii w aspekcie politycznym, ustrojowym, prawnym i tożsamościowym. Odniesiono się do przeprowadzonych referendum dewolucyjnych w Walii w roku 1997 i 2011, które stały się przyczynkiem do kształtowania się świadomości narodowej Walijszyków⁶. Celem niniejszego artykułu jest ocena prawdopodobieństwa odłączenia się Walii od Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej w oparciu o aktualne sondaże, a także wydarzenia polityczne.

Powstanie Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej

Walia będąca jednym z czterech podmiotów administracyjno-ustrojowych Zjednoczonego Królestwa została inkorporowana do Anglii przez króla Henryka VIII w 1536 r.⁷ Zapoczątkowało to proces unifikacji obu narodów pod względem politycznym, gospodarczym, a także administracyjnym. Językiem

za pozostaniem w jej strukturze. Głosy rozłożyły się następująco: 53,4% Anglików (46,6% opowiedziało się za pozostaniem w strukturach unijnych) oraz 52,5% Walijszyków (47,5% zagłosowało za pozostaniem) zagłosowało przeciwko wyjściu Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej, z kolei 55,8% mieszkańców Irlandii Północnej (44,2% za wyjściem) i 62% uprawnionych do głosowania Szkotów (38% za wyjściem) zagłosowało przeciw opuszczaniu europejskich struktur integracyjnych. Odsetek osób uprawnionych do głosowania, które oddały swój głos w referendum, był następujący: Anglia – 73%, Walia – 71,7%, Szkocja – 67,2%, Irlandia Północna – 62,7%”. Wyniki dostępne pod adresem internetowym: *Results and Turnout at the EU Referendum*, The Electoral Commission, <https://www.electoralcommission.org.uk/who-we-are-and-what-we-do/elections-and-referendums/past-elections-and-referendums/eu-referendum/results-and-turnout-eu-referendum> (data dostępu: 9.01.2022).

⁵ V. Serzhanova, A. Kimla, *Potencjalny wpływ brexitu na ustrój terytorialny i integralność Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej*, „Przegląd Sejmowy” 2020, nr 6(161), s. 121.

⁶ J. Loughlin, *The United Kingdom: From Hypercentralization to Devolution*, [w:] J. Loughlin i in. (red.), *Subnational Democracy in the European Union. Challenges and Opportunities*, Oxford 2001, s. 38.

⁷ P. Sarnecki, *Ustroje konstytucyjne państw współczesnych*, Warszawa 2013, s. 30.

urzędowym w Walii stał się język angielski, a na jej terytorium zaczęło obo wiązywać angielskie prawo i struktura administracyjna⁸. Walia stanowiła dominum korony angielskiej aż do 1707 r., kiedy to została bezpośrednio przy łączona do Królestwa Anglii jako księstwo. W rezultacie utworzono Królestwo Wielkiej Brytanii, w skład którego weszła również Szkocja⁹. Całkowite zjednoczenie Wysp Brytyjskich dokonało się 1 stycznia 1801 r., wraz z wejściem w życie aktu unii z Irlandią z 1800 r.¹⁰ uchwalonego przez parlament brytyjski oraz aktu unii z 1800 r.¹¹ uchwalonego przez parlament irlandzki. W następstwie doszło do połączenia Królestwa Wielkiej Brytanii z Królestwem Irlandii i utworzenia Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii¹². Na mocy aktu o rządzie Irlandii z dnia 23 grudnia 1920 r.¹³ sześć północno-wschodnich prowincji Ulster postanowiło pozostać w obrębie Zjednoczonego Królestwa jako jego część składowa pod nazwą Irlandii Północnej i tym samym nie weszło w skład Wolnego Państwa Irlandzkiego (później Republiki Irlandii)¹⁴. Definitywna zmiana nazwy na Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej nastąpiła w 1927 r.

Historia powstania Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej ukazuje, że Walia, Szkocja i Irlandia Północna zjednoczyły się z Anglią w różnych okolicznościach. Niejednorodne oczekiwania i postulaty, które coraz częściej wysuwają Walijszczyki, Szkoci i mieszkańcy Irlandii Północnej względem brytyjskiego rządu, mogą bezpośrednio prowadzić do wzmożonych ruchów separatystycznych. Co więcej, zróżnicowanie i asymetryczność polityczna, gospodarcza i kulturowa w poszczególnych częściach składowych Zjednoczonego Królestwa pogłębiły się również w wyniku dewolucji¹⁵, tj. procesu decentralizacji, który został zapoczątkowany przez rząd Tony'ego Blaira w 1998 r.¹⁶ W literaturze naukowej coraz częściej można spotkać się ze stwier-

⁸ M. Kamler, *Wielka Brytania*, Warszawa 2002, s. 225.

⁹ Królestwo Anglii i Szkocja zostały połączone unią personalną w 1603 r., natomiast w 1707 r. podpisały Act of Union 1707, czyli akt o unii, na podstawie którego zjednoczyły się. Szerzej *vide*: V. Bogdanor, *Devolution in the United Kingdom*, Oxford 1999, s. 7.

¹⁰ Union with Ireland Act, <https://jameswjbowden.files.wordpress.com/2013/06/union-with-ireland-act-1800.pdf> (data dostępu: 5.01.2022).

¹¹ Act of Union 1800, <https://www.legislation.gov.uk/aip/Geo3/40/38/part/1?view=plain> (data dostępu: 5.01.2022).

¹² Od 1541 r. do 1801 r. Irlandia była związana z Anglią unią personalną.

¹³ Government of Ireland Act 1920, https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1920/67/pdfs/ukpga_19200067_en.pdf (data dostępu: 5.01.2022).

¹⁴ V. Serzhanova, A. Kimla, *op. cit.*, s. 128.

¹⁵ Dewolucja to proces polegający na przeniesieniu niektórych uprawnień, ale również kompetencji z organu centralnego na organy regionalne. Szerzej *vide*: Ch. Jeffrey, *Devolution in the UK*, [w:] M. Flinders, A. Gamble, C. Hay, M. Kenny (red.), *The Oxford Handbook of British Politics*, New York 2009, s. 385.

¹⁶ M. Kaczorowska, *Proces dewolucji w Wielkiej Brytanii – między regionalizacją a federalizmem. Przypadki: Szkocji, Walii, Anglii*, [w:] K. Trzeciński (red.), *Dylematy państwowości*, Warszawa 2006, s. 251.

dzeniem, że za sprawą otrzymanych kompetencji i uprawnień w ramach przeprowadzonej reformy dewolucyjnej, Walię, Szkocję i Irlandię Północną można zakwalifikować jako „kraje autonomiczne”¹⁷. Daje to podstawy do podjęcia analizy prawdopodobieństwa odłączenia się wyżej wymienionych części składowych od Zjednoczonego Królestwa w celu utworzenia własnego, niezależnego państwa.

Prawdopodobieństwo odłączenia się Walii od Wielkiej Brytanii

Spośród wszystkich części składowych Zjednoczonego Królestwa to właśnie Walia posiada najmniejszy zakres autonomii¹⁸. Proces decentralizacji nie był tam szczególnie inicjowany (w porównaniu chociażby do Szkocji), a społeczeństwo walijskie nie przejawiało większych tendencji separatystycznych¹⁹. To zwolennicy dewolucji (w szczególności chodzi tu o rząd brytyjski, Partię Pracy, Partię Liberalną) przekonywali Walijszczyków, że utworzenie Zgromadzenia Walijskiego zapewni więcej swobód i wolności dla obywateli Walii oraz że organ ten będzie mógł rzeczowo i skrupulatnie zająć się wszystkimi sprawami, na które nie ma czasu gabinet w Londynie. W rezultacie 18 września 1997 r. odbyło się referendum dewolucyjne²⁰, w którym to uprawnieni do głosowania Walijszczyki mieli do wyboru jedną z dwóch zaproponowanych możliwości: „Zgadzam się, że powinno istnieć Zgromadzenie Walijskie” (*I agree that there should be a Welsh Assembly*) albo „Nie zgadzam się, że powinno istnieć Zgromadzenie Walijskie” (*I do not agree that there should be a Welsh Assembly*)²¹. Za utworzeniem Zgromadzenia Walijskiego opowiedziało się 50,3%, przeciw 49,7%, natomiast frekwencja wyniosła 50,1%²². Wynik głosowania „pół na pół” oraz udział połowy populacji Walii w głosowaniu pokazał podział społeczeństwa i brak gotowości Walijszczyków do utworzenia w najbliższej przyszłości suwerennego państwa, co może wynikać również z przekonania, że unia z Anglią

¹⁷ M. Cimke, *Specyfika państwa regionalnego na przykładzie devolved regions w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2019, nr 3(49), s. 63.

¹⁸ V. Serzhanova, A. Kimla, op. cit., s. 127–128.

¹⁹ B.H. Toczek, E. Kuzelewska, *Od wizji do rzeczywistości. Dziesięć lat dewolucji w Walii*, Warszawa 2010, s. 77.

²⁰ Warto dodać, że już wcześniej, bo w 1979 r., próbowano przyznać Walii większą autonomię. Wtedy też odbyło się referendum w tej sprawie, jednakże zakończyło się ono całkowitym niepowodzeniem.

²¹ V. Bogdanor, op. cit., s. 199.

²² Szerzej o szkockim referendum dewolucyjnym zob. m.in.: J. Bochel, D. Denver, A. Macartney (red.), *The Referendum Experience. Scotland 1979*, Aberdeen 1981. Wyniki referendum dostępne są na stronie internetowej: <https://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/devolution/wales/live/index.shtml> (data dostępu: 5.01.2022).

to „udany związek”. Na mocy wyników referendum i Government of Wales Act z 1998 r.²³ powstało Walijskie Zgromadzenie Narodowe (*National Assembly for Wales*). Jednakże wszystkie podejmowane czynności tego organu wymagały każdorazowej akceptacji i zgody parlamentu brytyjskiego²⁴. Dopiero zapisami artykułów od 93 do 102²⁵ ustawy Government of Wales Act z 2006 r. wzmocniono pozycję oraz rozszerzono kompetencje legislacyjne Walijskiego Zgromadzenia Narodowego do uchwalania prawa wtórnego oraz do stanowienia prawa pierwotnego²⁶, pewnego rodzaju quasi-ustaw (*Measure of the National Assembly for Wales*)²⁷. „Wejście w życie postanowień Government of Wales Act 2006 spowodowało przekształcenie administracyjnego modelu dewolucji w strukturę zbliżoną pod względem organizacyjnym i funkcjonalnym do samorządów regionalnych w Szkocji i Irlandii Północnej, z tym że o stanowieniu prawa nadal ostatecznie decydowała zgoda władzy centralnej Zjednoczonego Królestwa”²⁸. Wprowadzone powyższym aktem zmiany przyczyniły się również do uzyskania wymogu udzielenia obligatoryjnej zgody Zgromadzenia Walijskiego na dokonywanie jakichkolwiek zmian w zakresie przyznanych kompetencji²⁹.

3 marca 2011 r. w Walii zostało przeprowadzone kolejne referendum dewolucyjne, które dotyczyło zwiększenia uprawnień ustawodawczych Walijskiego Zgromadzenia Narodowego³⁰. Pytanie, jakie wtedy zostało zadane, brzmiało następująco: „Czy chcesz, aby Zgromadzenie Narodowe posiadało uprawnienia do stanowienia prawa we wszystkich sprawach dotyczących 20 dziedzin, należących do jego kompetencji?” (*Do you want the Assembly now to be able to make laws on all matters in the 20 subject areas it has powers for?*). 63,5% uprawnionych do głosowania Walijszyków zadeklarowało, że jest za poszerzeniem kompetencji, natomiast 36,5% była przeciwna, frekwencja wyniosła 35%. Tak niska frekwencja w referendum może świadczyć o małym zainteresowaniu Walijszyków „samowystarczalnością” i swobodą do podejmo-

²³ The Government of Wales Act 1998 Schedule 2, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/38/contents> (data dostępu: 5.01.2022).

²⁴ P. Sarnecki, *System konstytucyjny Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej*, Warszawa 2009, s. 47.

²⁵ M. Kaczorowska, *Reformy dewolucyjne w Zjednoczonym Królestwie*, [w:] F. Gołembski, P. Biskup, M. Kaczorowska (red.), *Era Blaira i Browna. Wybrane problemy polityczne rządów Partii Pracy w Zjednoczonym Królestwie 1997–2010*, Warszawa 2010, s. 96.

²⁶ Stanowienia prawa w zakresie rozwoju gospodarczego, rolnictwa, transportu i dróg publicznych, rybołówstwa, leśnictwa, zaopatrzenia w żywność i wodę, służby zdrowia, opieki socjalnej, planowania przestrzennego, mieszkalnictwa, rozwoju społecznego, nauki i edukacji, kultury, sportu i rekreacji, turystyki, zabytków i budynków historycznych, administracji publicznej.

²⁷ B.H. Toczek, E. Kuzelewska, op. cit., s. 112–115.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Referendum odbyło się na podstawie art. 103 Government of Wales Act 2006, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/32/contents> (data dostępu: 8.01.2022).

wania decyzji w sprawach własnego regionu³¹. Mimo to opowiedzenie się przez 63,5% głosujących za poszerzeniem uprawnień Zgromadzenia zainicjowało rozpoczęcie kolejnego etapu dewolucji walijskiej. Komisja do spraw dewolucji w Walii (*Silk Commission*) protegowała przekazanie Walii kolejnych kompetencji zaraz po referendum w 2011 r., jak i w kolejnych latach, czego rezultatem było wejście w życie ustawy Wales Act 2014³². Tym samym Zgromadzenie Walijskie uzyskało nowe kompetencje, m.in. prawo do zaciągania pożyczek oraz uprawnienie do wprowadzenia walijskiego podatku dochodowego.

W tym miejscu należy podkreślić, że mimo możliwości rozszerzenia uprawnień legislacyjnych Walijskiego Zgromadzenia Narodowego, nadal zgodnie z regulacją zawartą w art. 93 ust. 5 Government of Wales Act 2006 uprawnienia Parlamentu Zjednoczonego Królestwa nie zostały ograniczone. Parlament Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej może nadal unieważnić każdą ustawę Zgromadzenia Walijskiego, a Walia wciąż jest w dużej mierze zależna od władz w Londynie³³.

Kolejnym zagadnieniem, które warto poddać analizie, są badania sondażowe walijskiej opinii publicznej w zakresie dążeń niepodległościowych. Pokazują one bowiem potrzeby, żądania, a także kierunek, w jakim chce podążać społeczeństwo. Wyniki sondażu przeprowadzonego dla ITV w styczniu 2020 r. ukazują, że 21% społeczeństwa walijskiego chce niepodległości Walii, 56% jest przeciw, 12% nie jest pewna, jak zagłosowałaby w przypadku potencjonalnego referendum niepodległościowego (reszta osób odmówiła odpowiedzi na to pytanie)³⁴. Dla porównania, przeprowadzony w czerwcu 2020 r. przez YouGov dla Cardiff University i ITV Wales sondaż pokazał, że 25% ankietowanych Walijszczyków zagłosowałoby za niepodległością Walii, z kolei 54% byłoby przeciw, reszta odpowiedziała, że nie wie, jaką podjęłaby decyzję³⁵. Wzrost o 4 punkty procentowe (w stosunku do stycznia 2020 r.) był najwyższym wynikiem odnotowanym w badaniu opinii publicznej w tej sprawie. Chcąc wykorzystać panujące wśród walijskiego społeczeństwa nastroje, centrolewicowa partia polityczna Plaid Cymru wezwała Walijskie Zgromadzenie Narodowe do zorganizowania debaty na temat samodzielnej organizacji referendum niepodległościowego. Jednakże wniosek Plaid Cymru w sprawie organizacji

³¹ M. Parker, *Neighbours from Hell?*, Talybont 2007, s. 177.

³² L. Rajca, *Dewolucja jako szczególny proces decentralizacji w Wielkiej Brytanii*, [w:] K. Czarnecki, A. Lutrzykowski, R. Musiałkiewicz (red.), *Samorząd terytorialny w Polsce i w Europie. Aktualne problemy i wyzwania*, Włocławek 2017, s. 150.

³³ B.H. Toczek, E. Kuźlewska, op. cit., s. 112.

³⁴ *How Much Support Is There for Welsh Independence?*, ITV, 4 lutego 2020 r., <https://www.itv.com/news/wales/2020-02-04/how-much-support-is-there-for-welsh-independence/> (data dostępu: 8.01.2022).

³⁵ M. Shipton, *Quarter of voters in Wales now in favour of Welsh independence*, 6 czerwca 2020 r., <https://www.walesonline.co.uk/news/politics/quarter-voters-wales-now-favour-18374028>, (data dostępu: 8.01.2022).

plebiscytu został odrzucony – uzyskał on niewielkie poparcie (lipiec 2020 r.). Po 2020 r. żadne poważniejsze działania zmierzające do zwiększenia autonomii Walii, a tym bardziej uzyskania niepodległości, nie zostały podjęte przez Plaid Cymru. Z kolejnego sondażu przeprowadzonego w styczniu 2021 r. dla ITV Wales i Cardiff University wynika, że 22% ankietowanych Walijszczyków zagłosowałoby za niepodległością Walii, 53% opowiedziało się przeciw, natomiast 25% nie wie, jaką podjęłoby decyzję (na moment przeprowadzanego sondażu)³⁶. Społeczeństwo walijskie wróciło więc do punktu wyjścia, a rezultat głosowania zbliżył się do tego sprzed roku. Zaskoczeniem mógł być sondaż przeprowadzony dwa miesiące później dla programu ITV News Tonight we współpracy z Savanta ComRes, w którym padł rekordowy wynik: 39% zagłosowało za poparciem niepodległości Walii, natomiast przeciw 61%³⁷. Dwukrotny wzrost odsetka osób deklarujących chęć odłączenia się od Wielkiej Brytanii w ankiecie z marca 2021 r. wynikał z niezadowolenia Walijszczyków z reakcji brytyjskiego rządu na pandemię, zmieniającego się nastawienia społeczeństwa walijskiego do Wielkiej Brytanii oraz wzrastającej świadomości, że są oni historycznie odrębnym narodem i poradzają sobie lepiej jeśli Walia będzie niepodległa³⁸.

Nie ulega wątpliwości, że pogłębiająca się odmienność regionów ma wpływ na obecny i przyszły kształt Zjednoczonego Królestwa. Poczucie tożsamości narodowej odgrywa niebagatelną rolę w kształtowaniu rzeczywistości oraz świadomości społecznej i politycznej. Zakłada ona świadomy często przemysłany wybór, który pozwala na odróżnienie danej „wyodrębnionej językowo, kulturowo, religijnie i politycznie grupy” od innej „wyodrębnionej” społeczności. Co istotne, może prowadzić do działań i ruchów zmierzających do separowania się od innych grup narodowych, a w najgorszym wypadku megalomanii narodowej. Coroczne badania tożsamości przeprowadzane na walijskiej populacji przez Biuro Statystyki Narodowej (dane szacunkowe pochodzące z ankiet) pokazują, że 63 % osób uważa się za Walijszczyków w stosunku do 37% osób, które uważają się za nie-Walijszczyków (identyfikują się z tożsamością: angielską, szkocką, irlandzką, brytyjską i inną) – ten stosunek procentowy kształtuje się na niezmiennym poziomie od lat³⁹. Porównując ten wynik do Szkotów, którzy w 84% deklarują, że czują się „tylko Szkotami” (16% wybrało inną

³⁶ *Welsh independence: How worried should UK ministers be?*, BBC, 2 lutego 2021 r., <https://www.bbc.com/news/uk-wales-politics-55890643>, (data dostępu: 9.01.2022).

³⁷ *Poll reveals highest support for Welsh independence ever recorded*, ITV, 4 marca 2021 r., <https://www.itv.com/news/wales/2021-03-04/poll-reveals-highest-support-for-welsh-independence-ever-recorded>, (data dostępu: 9.01.2022).

³⁸ W 2020 r. pandemia spowodowała zwiększenie poparcia dla walijskiej grupy niepodległościowej YesCymru. Ich liczba członków wzrosła z nieco ponad 2000 w lutym do ponad 14 000 w listopadzie tego samego roku.

³⁹ StatsWales, *National identity by year and identity*, <https://statswales.gov.wales/Catalogue/Equality-and-Diversity/National-Identity/nationalidentity-by-year-identity> (data dostępu: 9.01.2022).

grupę narodową), można dojść do wniosku, że poczucie tożsamość Walijszczyków wciąż się kształtuje⁴⁰. Wynika to z wciąż silnych więzów i sentymentalnych stosunków, które występują w relacjach między Walijszczykami a Wielką Brytanią jako całością – walijska tożsamość narodowa powstała bowiem na bazie brytyjskiej.

Rozwój społeczeństwa obywatelskiego, regionalnych mediów, partii politycznych, a także instytucji finansowych i ośrodków kultury mają wpływ na podejmowane przez obywateli działania. Walia, dzieląc historię społeczno-polityczną z resztą Zjednoczonego Królestwa, zachowała swoją odrębność kulturową i jest dwujęzyczna. W porównaniu do pozostałych części składowych Wielkiej Brytanii, Walia jest najmniej suwerenna, nie posiada własnego systemu prawnego, a Walijskiemu Zgromadzeniu przyznano najmniejszy zakres uprawnień. Jeżeli chodzi o rodzime walijskie media i prasę, to są one ograniczone, co oznacza, że wyborcy nie zwracają tak dużej uwagi na zdecentralizowaną politykę.

Podsumowanie

Zjednoczone Królestwo jest państwem niejednorodnym kulturowo, językowo i politycznie. Różnorodność, jaka istnieje od początku powstania Wielkiej Brytanii, może stwarzać zagrożenie w wymiarze wewnętrznym. Walijszczycy nie wykazują chęci odłączenia się w przyszłości od Zjednoczonego Królestwa ani silnych tendencji niepodległościowych, co ma odzwierciedlenie w przeprowadzonych sondażach ukazujących poczucie tożsamości narodowej. Społeczeństwo walijskie, poddane wielowymiarowej asymilacji, pogodziło się z angielską hegemonią. Mimo że w procesie dewolucji Walia otrzymała liczne uprawnienia, wciąż jednak jest w dużym stopniu zależna od decyzji parlamentu Zjednoczonego Królestwa. Widoczny brak równorzędnej pozycji między organami centralnymi a regionalnymi nie jest jednak problemem dla Walijszczyków, ponieważ nie chcą oni zmian, a obecny stan rzeczy im odpowiada. Na uwagę zasługuje fakt, że mieszkańcy tej części Zjednoczonego Królestwa niewątpliwie „ruszyli z miejsca”. Jak napisali Bartłomiej H. Toszek i Elżbieta Kuźlewska, „w ciągu zaledwie jednej dekady społeczność walijska, określana przez swoich angielskich sąsiadów mianem małych ludzi, o małym intelekcie i małych aspiracjach, przebudziła się do życia politycznego (na płaszczyźnie regionalnej, narodowej i ponadnarodowej), jako w pełni ukształtowany naród, który posiada własną wolę i potrafi ją wyartykułować”⁴¹. Dzięki reformie dewolucyjnej i laburzy-

⁴⁰ S. Brocklehurst, *Scots 'more optimistic about future', according to BBC survey*, BBC, 6 czerwca 2018 r., <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-44301827> (data dostępu: 9.01.2022).

⁴¹ B.H. Toczek, E. Kuźlewska, op. cit., s. 177.

stowskiej polityce (której celem było wyrównywanie szans) Walijszczyki nieznacznie zbliżyli się do poziomu Anglików. Społeczeństwo walijskie wciąż choruje na kompleks niższości względem Anglików, który co jakiś czas daje o sobie znać. Z tych, ale również innych powodów, takich jak proces cofania się walijskiego potencjału ekonomicznego, gospodarczego i demograficznego w związku z wyjściem z Unii Europejskiej, Walia jest tworem jeszcze bardziej zależnym od Anglii. Integralność Zjednoczonego Królestwa obecnie z całą pewnością nie jest zagrożona działalnością partii Plaid Cymru i pojawiającymi się ruchami niepodległościowymi w Walii.

Wykaz literatury

- Bochel J., Denver D., Macartney A., *The Referendum Experience. Scotland 1979*, Aberdeen University Press, Aberdeen 1981.
- Bogdanor V., *Devolution in the United Kingdom*, Oxford University Press, Oxford 1999.
- Brocklehurst S., *Scots 'more optimistic about future', according to BBC survey*, BBC, 6 czerwca 2018 r., <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-44301827>.
- Cimke M., *Specyfika państwa regionalnego na przykładzie devolved regions w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2019, nr 3(49).
- Harrison M., *The Economics of World War II: Six Great Powers in International Comparison*, Cambridge University Press, Cambridge 1998.
- How Much Support Is There for Welsh Independence?*, ITV, 4 lutego 2020 r., <https://www.itv.com/news/wales/2020-02-04/how-much-support-is-there-for-welsh-independence/>.
- Jeffrey Ch., *Devolution in the UK*, [w:] M. Flinders, A. Gamble, C. Hay, M. Kenny (red.), *The Oxford Handbook of British Politics*, Oxford University Press, New York 2009.
- Kaczorowska K., *Proces dewolucji w Wielkiej Brytanii – między regionalizacją a federalizmem. Przypadki: Szkocji, Walii, Anglii*, [w:] K. Trzciniński (red.), *Dylematy państwowości*, Aspra, Warszawa 2006.
- Kaczorowska M., *Reformy dewolucyjne w Zjednoczonym Królestwie*, [w:] F. Golemski, P. Biskup, M. Kaczorowska (red.), *Era Blaira i Browna. Wybrane problemy polityczne rządów Partii Pracy w Zjednoczonym Królestwie 1997–2010*, Aspra, Warszawa 2010.
- Kamler M., *Wielka Brytania*, PWN, Warszawa 2002.
- Loughlin J., *The United Kingdom: From Hypercentralization to Devolution*, [w:] J. Loughlin i in. (red.), *Subnational Democracy in the European Union. Challenges and Opportunities*, Oxford University Press, Oxford 2001.
- Parker M., *Neighbours from Hell?*, Publisher Y Lolfa, Talybont 2007.
- Poll reveals highest support for Welsh independence ever recorded*, ITV, 4 marca 2021 r., <https://www.itv.com/news/wales/2021-03-04/poll-reveals-highest-support-for-welsh-independence-ever-recorded>.
- Rajca L., *Dewolucja jako szczególny proces decentralizacji w Wielkiej Brytanii*, [w:] K. Czarnecki, A. Lutrzykowski, R. Musiałkiewicz (red.), *Samorząd terytorialny*

- w Polsce i w Europie. Aktualne problem i wyzwania*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Włocławek 2017.
- Results and Turnout at the EU Referendum*, The Electoral Commission, <https://www.electoralcommission.org.uk/who-we-are-and-what-we-do/elections-and-referendums/past-elections-and-referendums/eu-referendum/results-and-turnout-EU-referendum>.
- Sarnecki P., *System konstytucyjny Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej*, Wyd. Sejmowe, Warszawa 2009.
- Sarnecki P., *Ustroje konstytucyjne państw współczesnych*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Serzhanova V., Kimla A., *Potencjalny wpływ brexitu na ustrój terytorialny i integralność Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej*, „Przegląd Sejmowy” 2020, nr 6(161).
- Shipton M., *Quarter of voters in Wales now in favour of Welsh independence*, 6 czerwca 2020 r., <https://www.walesonline.co.uk/news/politics/quarter-voters-wales-now-favour-18374028>.
- StatsWales, *National identity by year and identity*, <https://statswales.gov.wales/Catalogue/Equality-and-Diversity/National-Identity/nationalidentity-by-year-identity>.
- Toczek B.H., Kuzelewska E., *Od wizji do rzeczywistości. Dziesięć lat dewolucji w Walii*, Akademia Humanistyczna im. A. Gieysztor, Warszawa 2010.
- Welsh independence: How worried should UK ministers be?*, BBC, 2 lutego 2021 r., <https://www.bbc.com/news/uk-wales-politics-55890643>.

Summary

Assessment of the likelihood of Wales separating from the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

Keywords: international law, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, Wales, national liberation movements, disintegration, territorial integrity.

The article aims to analyze the possibility of the functioning of Wales as an independent state without the supervision of the government in London and independently of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and to present the results of surveys related to the formation of the national identity of the Welsh people. Wales, Scotland and Northern Ireland were granted a wide range of autonomy as a result of the devolution reform initiated in 1998. The asymmetry of devolution, thanks to which the above-mentioned components gained new competencies and powers, allows for the formulation of a conclusion that each case is different and that each case should be dealt with individually. The study discusses the case of Wales in terms of decentralization of its systemic and legal processes. The analysis of the latest polls as well as the most important political events in the history of

Wales led to the conclusion that Wales does not pose a threat to the integrity of the United Kingdom, neither now nor in the distant future. In addition, due to the departure of Great Britain from the European Union, Wales may become a creation even more dependent and dependent on England, which may start the process of regression of Welsh economic and economic potential.

